

Kırk Yıllık Kani Olur mu Yani

— Sami Biber · 02 Mayıs 2020

Kani ismi Ülkemizde öyle pek de yaygın bir isim değildir. O bakımdan da altmış altı yıllık ömrümde bu isme sahip sadece üç kişi tanısam da biri ile altmış altı sendir birlikteyim. Yani tanıdığım Kani'lerden birincisi abimdir. İkinci tanıdığım Kani ise rahmetli kör hafız ve mevlithan Kani Karaca'dır. Onu da daha 6 yaşımdayken İstanbul-İçerenköy camiinde tanımıştım ilk olarak. Üçüncünü ise Erzurum- Pasinle'de tanımıştım. Kardeşimin ilk okul 3 ve 4. Sınıf öğretmeni idi. Abimin isminden dolayı çok kullandığımız ve bildiğimiz bir deyimdi " Kırk yıllık Kani, Olur mu yani" Bu deyim genelde " Huylu huyundan vazgeçmez" Atasözümüzün bir başka söyleniş şekli olmakla beraber işin doğrusu hikayesini bilmezdim. Bu gün face bookta bir arkadaşımın bir siyasi partinin darbe girişimi ile ilgili tavrını açıklamak için yaptığı bir paylaşımda bu sözü görünce " Dur ben bu konuyu yazayım" Dedim. Yok yok merak etmeyin. Siyasetten gerim gerim gerildik zaten. Hangi partiydi, arkadaşım ne paylaşmıştı, bunları anlatmayacağım. " Kırk yıllık Kani, olur mu Yani" Sözünün hikayesini anlatacağım. Bu sözün hikayesini araştırırken baktım karşıma Ebubekir Kani Efendi diye biri çıktı. Ebubekir Kani Efendi Tokat'lı bir zat olarak anlatılıyor ama aynı zamanda Divan şiirimizin ünlü bir şairi olduğu belirtiliyordu. İşe oradan başladım. Adını daha önce hiç duymadığım böyle bir divan şairimiz var mıydı gerçekten de? Evet varmış. Önce onun şiirlerinden bir iki örnek vereyim, sonra da " Kırk yıllık Kani, olur mu Yani" nin hikayesini anlatayım. 1712-1791 yılları arasında yaşamış olan Ebubekir Kani Efendi'nin görev yaptığı Ruscuk ile ilgili şiirinden bir iki beyit: Karn- evvelde seyâhatde iken Gâh mihnet-gehi râhâtda iken ... Gezdüm Eflak havâlisinde Sonra nehr-i Tuna yalısında ... Bir yere varmış idüm Ruscuk nâm Kendi ma'mûr ahâlisi be-kâm Şimdi de İstanbul için yazdığı beyitler: Çün kudûm-ı rûze ile dîdeler pür nûr olur Şehr-i İstanbul menârâtı çü nahl-ı Tûr olur**** Şehr-i stanbuli ol etrâfun Bunda yok medhali hergiz lafun ... Gîtmek ister gönül İstanbul'âlsteğin belki o yirlerde bula ... ***** Sen gibi bî-ser ü pâya ne gerek Vara İstanbul'a zahmet çekerek Kudretün var mı kirâ tutmag için Ya kirâcılar avutmag için Sen gibi yüz bini var her yolda Kim 'arar hiç seni İstanbul'da Gel otur bunda i ün Hak düzedür Geçinürsün hem agalar gözedür Görüldüğü gibi İstanbul o devirde de kalabalıktır ve kiralık ev sorunu vardır. ***** Ayasofyye civârında pi er halka çörek Şehr-i İstanbul içinde gün gibi meşhûr olur ... Dün Süleymaniyyede bir mûr-ı kem-kadre şebîh Bir muharrâ cân gördüm zevkine me'mûr olur ... Topkapusı yâ Silivri yâ Edirnekapusı Pîş -gâhında serây-ı sırça-i meşhûr olur ... Sen dahı Çamlıca seyrinde sanursun kendin Üsküdar serviligi fikrini der-kâr iderek ... Şemîm-i 'itr-ı hulkun itdi Göksuyı çemenlerde Kanâdil kebûd-ı sünbülî hem tâb-nâk âsı ... ***** Ve İstanbul'un Vefa semti için yazdıkları: Kûy-ı cefâyâ mı çıkacak hep güzer-gehün Semt-i vefâyâ hiç güzerün yok mıdur senün ... Yine bir nev-nümâyî var ki cânâ mübârek bâd Vefâ semtinden itmi sin güzer gûyâ mübârek-bâd Evet gelelim şimdi de hem Ebubekir Kani Efendinin hayatına hem de " Kırk yıllık Kani, olur mu Yani?" Sözünün hikayesine: Tokat'lı Ebubekir Kani efendi (1712-1791), Osmanlı divan şairlerinin önemlilerinden biridir. Genç yaşında devlet hizmetinde görev almış, kırk yaşına kadar Tokat mevlevihanesinde hizmet görmüştür. Trabzon Valiliğinden ayrılarak sadrazam olarak İstanbul'a dönmekte olan Hekimoğlu Ali Paşa'nın adamlarının arasına katılarak

İstanbul'a gelmiş ve divan katipliğine atanmıştır. Paşanın Sadrazamlıktan ayrılması üzerine de Silistre Valiliğine gönderilen bir zatın divan katibi olarak Rumeli'ne geçmiştir.Ebubekir Kani efendi düzyazı (nesir) deki başarısıyla tanınan, hoşsohbet, şakayı seven, biraz da hicve meyilli bir insandır. Şakayı o kadar sever ki ölmeden önce: "Ben Fatiha dilencisi değilim, mezar taşıma Fatiha yazmayın." diye bir nükte söylemiş, ölümünden sonra mezarını yaptırılar da bunu bir vasiyet sayarak yerine getirmişlerdir. (Mezarı İstanbul- Eyüpsultan Mezarlığındadır)İşte, bahsettiğimiz Kani Efendi Silistre'de görevliyken voyvoda Alexander'ın yanında özel sekreter olarak da hizmet etmiş ve o sıralarda genç bir Rum dilberine gönlünü kaptırmış. Bu sırada yaşı elliye yaklaşmıştır ve aşkı dillere destan olmuş, herkes tarafından konuşulur hale gelmiştir. Güzel kız da onu sevmiştir. Ancak ortada bir sorun vardır: Rum dilber bir papaz sülalesinden gelmekte ve tutucu bir hayat yaşamaktadır.Kani Efendi dillere destan olan aşkını mutlu sona erdirmek için kıza evlenme teklif eder, gider babasından ister, ancak nafile, kızın ailesinden "Zinhar olmaz" cevabını alırlar.Aşıkların aşkları bu sefer büyük bir acıya dönüşür. Sonunda kızın aklına bir çare gelir: Kani'nin Hıristiyan olması.50.li yaşlara merdiven dayamış olan olgun aşık Kani Efendi zor durumdadır, ya dininden olacak, ya da çok sevdiği kızıdan.Gözü kara bir aşıktır aşık olmasına. Ama bir o kadar da dinine düşkündür, yıllarca Mevlevihanede hizmet etmiştir. Ne yapsın? Aşkı güçlü çıkar ve yalancıkıtan "Hıristiyan oldum" der. Bunun üzerine kızın babası razı olur ve evlenirler.Hayat mutlu bir şekilde devam etmekte, yeni evlilerin gözü birbirlerinden başka kimseyi görmemektedir. Bir gün kızın babası Kani Efendiyi kilseye çağırır. Kani Efendi gittiğinde ne görsün, kara kışın ortasında kendisi için vaftiz töreni hazırlanmıştır.Kani Efendi, papaz tarafından kutsanan buz gibi suya sokulup çıkartılır. O buz gibi suda titrerken, etrafındakiler sevinç içinde bir Müslümanı dinlerine döndürmüş olmanın sevinci içinde dans ediyor ve koro halinde "Şimdiye kadar KANİ idin, şimdi oldun YANİ" derler. Onlara göre Kani efendi kızlarını almış ama,kendi dinlerine girmiş ve artık resmen Hıristiyan olmuştur.Olup bitenlere çok hayıflanılan Kani Efendi içinden "Eğlenin bakalım,ben size gösteririm." Der. Ve bu intikamı almak için fırsat kollamaya başlar.Aradan aylar geçer. Hıristiyanların perhiz yaptıkları günler gelir çatar. O günlerde Hıristiyanlar et,balık vb. şey yemezlermiş..yerlerse oruçları bozular, günaha girerlermiş...(Hıristiyanların böyle bir inancı var mı araştırmadım doğrusu.) Kani Efendi bir akşam mükellef bir ziyafet hazırlar ve kayınpederini, hizmetinde olduğu Voyvoda Alexander ve hanımının diğer akrabalarını yemeğe davet eder. Perhizli Hıristiyanlara yasak olan her çeşit et, balık vesaire sofraya dizilir.Kayınpederi ve diğer akrabalar çok memnundurlar bu davetten. Sevinçle akşam yemeği için Kani Efendinin evine gelirler.Kani Efendi henüz eve gelmemiştir. Kızları babasını ve diğer misafirleri karşılar. Onları yemek salonuna davet eder, ancak salonda onları bir sürpriz beklemektedir. Sofraya oturduklarında yasak olan et ve balıkları görünce şok olurlar, sevinçleri hüzne dönüşür. Kızlarına "Bu ne haldir?" Diye çıkışırlar. Kızları bir cevap veremez, "Kani gelince ona sorarsınız." Der.Nihayet damat Kani efendi de salona girer. Herkes hışımla ona döner ve "Bu nedir? Sen de Hıristiyan oldun, bizim perhizli olduğumuzu ve bu günlerde et yemediğimizi bilmez misin?" Diye çıkışırlar. Kani Efendi gayet rahat,kendinden emin bir şekilde onlara döner ve şöyle der: 40 Yıllık Kani olur mu Yani?RESİMLER:1- Ebubekir Kani Efendi'nin İstanbul-Eyüpsultan Mezarlığındaki mezarı ve mezar taşı.2-Ebubekir Kani Efendi'nin Temsili resmi.3- Abim Hacı Kani Efendi ve torunları Zeynep ve Mehmet...(Biraz Ebubekir Kani Efendiye benziyor mu ne?) Bu fotoğraf dört sene önceye ait. Şimdi torun sayısı üçe çıktı, kendisi de biraz daha yaşlandı.